

**МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)
ГУМАНІСТИЧНО-ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ЯНА ДЛУГОША
В МІСТІ ЧЕНСТОХОВІ (ПОЛЬЩА)**

**ISSN (print) 2617-0833
ISSN (online) 2617-0841**

**Міжнародний науковий журнал
«ОСВІТА І НАУКА»**

**ПРИРОДНИЧІ ТА ТЕХНІЧНІ НАУКИ
ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ**

Виходить два рази на рік

Випуск 1(40) 2026

МУКАЧЕВО-ЧЕНСТОХОВА

УДК 373.2.013.2(4)(045)

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ**

Габовда В.В., Пинзенік О.М.

**TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION
IN EUROPEAN COUNTRIES**

Habovda Viktoriia, Pinzenik Olena

Стаття присвячена дослідженню тенденцій у розвитку дошкільної освіти в європейських країнах. Проаналізовано особливості організації дошкільної освіти Данії, Мальти, Нідерландів, Німеччини, Польщі та Франції. Виявлено такі загальні тенденції її розвитку, як: спрямованість на гармонійний розвиток особистості дитини з максимальним урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини; поступова інтеграція в систему початкової освіти з метою створення сприятливих і комфортних умов для переходу до навчальної діяльності як провідної; врахування регіональних потреб та локальних особливостей з метою забезпечення широкого доступу дітей до дошкільної освіти; урізноманітнення сімейних форм організації дошкільного виховання та ін.

Ключові слова: дошкільна освіта, тенденції, Данія, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Франція.

The article is devoted to identifying trends in the development of modern early childhood education in European countries. Purpose – to clarify the trends in the development of early childhood education in European countries. Methods: content analysis of regulatory literature, scientific, educational, and methodological works, and reference publications to determine the trends in the development of early childhood education in European countries. Results & Conclusions. The features of the organization of early childhood education in Denmark, Malta, the Netherlands, Germany, Poland, and France are analyzed. Such general trends in its development have been identified as: orientation toward the harmonious development of the child's personality with maximum consideration of the child's age and individual characteristics; gradual integration into the primary education system to create favorable and comfortable conditions for the transition to learning activity as the leading one; consideration of regional needs and local characteristics to ensure broad access of children to early childhood education; diversification of family forms of early childhood education organization, and others.

Key words: early childhood education, trends, European countries, Denmark, Malta, the Netherlands, Germany, Poland, France.

Постановка проблеми: актуальність, аналіз останніх досліджень, мета.

В умовах інтеграції вітчизняної освітньої системи в світовий та європейський освітній простори актуальності набуває вивчення, всебічний аналіз та систематизація зарубіжного досвіду з нормативно-правового забезпечення організації освітнього процесу, змісту освіти, сучасних тенденцій на різних освітніх рівнях, зокрема й дошкільної освіти. В Україні дошкільна освіта є невід'ємним складником системи освіти, мета якої полягає в забезпеченні

«цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок» [1]. Згідно Закону України «Про освіту» (2017), відповідальність щодо здобуття дітьми дошкільної освіти несуть батьки, які можуть самостійно обирати способи та форми реалізації права на дошкільну освіту. В Україні органам місцевого самоврядування делеговані повноваження щодо: формування та розвитку мережі закладів дошкільної освіти; реалізації різноманітних освітніх програм неформальної освіти для батьків дітей дошкільного віку, а також проведення різноманітних заходів, спрямованих на оптимізацію та підвищення ефективності освітнього процесу для дітей дошкільного віку. У цьому контексті варто зауважити, що порядок, умови, форми та особливості здобуття дошкільної освіти в нашій державі регулюються Законом України «Про дошкільну освіту» (2024). Зауважимо, що в Україні діти старшого дошкільного віку, у відповідності до стандарту дошкільної освіти, охоплюються обов'язковою дошкільною освітою, що не в усіх європейських країнах є обов'язковою практикою.

Загальні питання щодо особливостей організації освіти в країнах Європейського Союзу досліджувалися вітчизняними науковцями-компаративістами Т. Кристопчук та С. Сисоевою, О. Шапран та ін. Європейський досвід сучасної дошкільної освіти став предметом наукового пошуку Я. Галети, А. Джурило, Л. Козак, Н. Мельник, К. Почки та ін.; питання якості дошкільної освіти та її моніторингу в європейських країнах вивчала Г. Беленька та ін. Окремі аспекти дошкільної освіти, зокрема її зв'язок з початковою освітою виявлено в дисертації О.Б. Ярової, присвяченій дослідженню тенденцій розвитку початкової освіти в європейських країнах.

У географічному контексті вітчизняними науковцями охоплено досвід організації дошкільної освіти в Австралії (Н. Бідюк&Л. Глушок), Америці (К. Біницька&О. Біницька, Н. Мельник), Боснії та Герцеговині (Д. Галів&О. Карпенко), Данії (А. Пономаренко&К. Юр'єва), Ірландії (Н. Мельник), Німеччині (В. Щербина&А. Гончаренко), Польщі (Ю. Антонюк, Б. Мажец)? Чехії (В. Балашова), Швеції (Н. Мельник&К. Кімхаг Сундберг) та ін.

Вивчення та об'єктивний аналіз особливостей дошкільної освіти в зарубіжних країнах сприятиме виявленню актуального досвіду з можливою імплементацією у вітчизняний досвід.

Мета статті – з'ясувати тенденції розвитку дошкільної освіти в європейських країнах.

Результати дослідження. У європейських країнах дошкільна освіта за Міжнародною стандартною класифікацією освіти / International Standard Classification of Education (ISCED) належить до МСКО 0 (нульового рівня) - «освіта дітей молодшого віку». Його основними характеристиками є те, що програми, як правило, розробляються на основі комплексного підходу для підтримки пізнавального, фізичного, соціального, емоційного розвитку та знайомства дітей молодшого віку з організованим навчанням з відривом від сімейного виховання» [6]. Головна мета освіти за МСКО 0 полягає в розвитку соціальних та емоційних навичок, необхідних для навчання в школі та життя в суспільстві. Європейські країни характеризуються різноманітністю підходів до організації дошкільної освіти, вирізняються національною спрямованістю освітніх програм, а також спрямованістю на цілісний та гармонійний розвиток особистості. Розглянемо особливості організації дошкільної освіти в окремих країнах Європейського Союзу.

Дошкільна освіта Данії репрезентована різноманітними типами закладів – денні ясла, садки, ясла-садки, ігрові майданчики та цілодобові дошкільні заклади. Останні призначені, насамперед, для виховання та надання педагогічної й медичної підтримки для дітей з особливими освітніми потребам. У системі освіти Данії важлива роль відводиться необов'язковій факультативній дошкільній освіті, яка підпорядковується Міністерству суспільних справ, а також муніципалітетам у питаннях освітньо-виховної діяльності. Такі заклади є трьох типів: дитячі ясла для дітей віком до 3 років (*day nurseries – vuggestuer*), дитячі садки для дітей віком від 3 до 7 років (*kindergartens – bornehaver*), дошкільні класи для дітей віком від 5 до 7 років (*pre-school classes – bornehaverklasser*), паралельно з якими впроваджуються підготовчі класи, в яких вихованці можуть навчатися за

програмою 1-2-их класів початкової школи [3, с. 57]. Цікавим фактом є те, що «кожен п'ятий працівник данських дошкільних закладів є чоловіком» [4, с. 105], що в порівнянні для вітчизняної практики є нетиповим явищем. Організація та фінансування закладів дошкільної освіти перебуває в компетенції муніципалітетів.

Викликає інтерес з організації дошкільної освіти на Мальті. Зокрема, окрім держави, важливу роль в організації та фінансуванні дошкільної освіти тут відіграє церква. Так, заклади дошкільної освіти Мальти здійснюють виховання дітей віком від 2 років і 9 місяців до досягнення ними 5-річного віку. Як правило, дитячі садки тут функціонують при початкових школах і, незважаючи на необов'язковість дошкільної освіти, відсоток залученості дітей дошкільного віку до освіти становить 98% [3, с. 99], що є достатньо високим показником в Європі загалом.

Однією з важливих тенденцій дошкільної освіти в європейських країнах є її поступова інтеграція в систему початкової освіти, яскравим прикладом тут виступає Королівство Нідерландів. Так, ще після прийняття Акту про початкову освіту (1985 р.) тут відбулася трансформація дошкільної освіти у «варіабельну мінливу систему дошкільної освіти, власне допочаткової освіти» [3, с. 103], де для дітей віком 4-5 років, які не відвідують початкової школи, запроваджено такі організаційні форми догляду за дитиною, як ігрові групи та денні центри догляду за дітьми, діяльність яких спрямована на стимулювання когнітивного, соціального й емоційного розвитку через цілеспрямовану ігрову діяльність.

Дошкільна освіта в Німеччині має давню історію та сформовані традиції. Відвідування закладів дошкільної освіти тут не є обов'язковим, але можливе з двомісячного віку, все залежить від особливостей організації освітнього закладу. Так, у Німеччині діють чотири типи закладів дошкільної освіти: ясла (*Kinderkrippe*) для дітей віком від 2 місяців до 3 років; дитячий садок (*Kindergarten*) для дітей 3 до 6 років (більшість з яких є приватними зі своїм режимом роботи та правилами внутрішнього розпорядку, який визначається власником; забезпечують догляд за дітьми на період зайнятості батьків, поки

батьки зайняті та, переважно, не здійснюють підготовку дитини до школи); дошкільні класи (*Vorklassen*) для дітей 5-6-річного віку (здійснюється підготовка дитини до вступу в школу з акцентом на формування базових знань та навичок, необхідних для складання вступного іспиту до школи); дитячий садок при школі (*Schulkindergärten*) для дітей 5-6-річного віку (зміст підготовки той самий, що й у дошкільних класах, але функціонують вони при школі й по завершенню навчання в цьому дитячому садку діти вступають у школу без вступних іспитів) [2, с. 3-4].

Вирізняється Німеччина різноманітністю форм організації дошкільної освіти, наприклад, тут функціонують такі заклади дошкільної освіти: з повним чи неповним днем перебування дітей віком від 3 до 6 років; одnogрупові заклади дошкільної освіти для старших дошкільників; пришкільні групи для дітей п'ятирічного віку; підготовчі класи основної школи; інтернати для дітей із особливим потребами; материнські центри. Окрім того, в Німеччині діють дитячі садки вільного й відкритого типів, які є найбільш поширеними, а саме – штейнерівські дитячі садки та садки Монтесорі.

Однією з важливих тенденцій останнього десятиліття в розвитку дошкільної освіти в Німеччині є відкриття центрів денного догляду та служб догляду за дітьми починаючи з одnorічного віку. Зокрема, служби догляду за дітьми «покликані заохочувати розвиток дитини як відповідального та самостійного члена громади. Крім того, дошкільна освіта й догляд повинні підтримувати та доповнювати виховання дитини в сім'ї й допомагати батькам краще поєднувати роботу з вихованням дітей» [2, с. 4]. Виховний процес спрямований на навчання, виховання та догляд за дитиною, що передбачає соціальний, емоційний, фізичний і психічний розвиток дитини та є максимально адаптований до вікових та індивідуальних особливостей дитини. Подібно як і в багатьох інших країнах європейської спільноти, організація дошкільної освіти в Німеччині покладається на місцеве самоврядування з питань опіки дітей і молоді.

Першим щабелем системи освіти в Польщі є дошкільна освіта, до якої залучені діти віком від 3 до 6 років. Дошкільна освіта не є обов'язковою, тільки останній рік перед школою є обов'язковим задля підготовки дітей до навчання.

Заклади дошкільної освіти різняться за формою організації діяльності, а саме: дитячі садки, філіали дитячих садків при початкових школах. Цікавим фактом є те, що в невеликих містах і селах, створюються пункти та групи дошкільного виховання задля залучення до системи дошкільної освіти невеликих різновікових груп дітей [4, с. 280]. Подібний досвід організації віддаленої дошкільної освіти спостерігається й у географічно віддалених і малонаселених сільських районах Португалії [3, с. 128]. Вважаємо цей досвід є актуальним і для збереження закладів освіти в невеликих селах, віддалених та гірських районах України, які опинилися у вкрай несприятливій ситуації через демографічну кризу та обставини, пов'язані з військовою агресією росії. Дошкільна освіта Польщі перебуває під управлінням Міністерства національної освіти та в безпосередньому підпорядкуванні гмін (місцевих територіальних громад).

Дошкільна освіта у Франції не є обов'язковою, але за бажанням батьків діти 2-6-річного віку можуть відвідувати дитячі садки (*écoles maternelles*). Материнські школи (тут: власне такий дослівний переклад дошкільної освіти з французької мови – О.П.) функціонують згідно чіткої національної програми дошкільного виховання та в своїй структурі включають такі групи: молодша (*Lapetitesection (PS)*), середня (*Lamoyennesection (MS)*), старша (*Lagrandesection (GS)*) [4, с. 70-71]. Зазначимо, що перебування в закладах дошкільної освіти, які перебувають у державній власності є безкоштовною, а витрати на їх утримання несуть муніципалітети [5].

Таким чином, зважаючи на викладені особливості організації дошкільної освіти в різних європейських країнах можемо виокремити такі загальні тенденції її розвитку на сучасному етапі, як:

- ✓ спрямованість на гармонійний розвиток особистості дитини з максимальним урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини;
- ✓ поступова інтеграція в систему початкової освіти з метою створення сприятливих і комфортних умов для переходу до навчальної діяльності як провідної;

- ✓ врахування регіональних потреб та локальних особливостей з метою забезпечення широкого доступу дітей до дошкільної освіти;
- ✓ урізноманітнення сімейних форм організації дошкільного виховання та ін.

З урахуванням окреслених особливостей і тенденцій розвитку дошкільної освіти в країнах Європейського Союзу перспективними напрямками наступних досліджень, на нашу думку, є: вивчення досвіду організації та фінансування діяльності закладів дошкільної освіти різних форм власності, особливостей формування змісту дошкільної освіти в умовах полікультурного освітнього середовища, особливостей змісту підготовки фахівців дошкільної освіти в різних країнах.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України. 2017. URL: [Про освіту | від 05.09.2017 № 2145-VIII](#) (дата звернення: 08 травня 2026 року).
2. Організація системи освіти Федеративної Республіки Німеччини: аналітичні матеріали. Міністерство освіти і науки України. Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики». Київ. 2022.
3. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник. Рівне: Овід, 2012. 352 с.
4. Реформування і модернізація освітніх систем країн світу XXI століття: монографія / за наук. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2018. 344 с.
5. Система освіти Франції: інформаційно-аналітичний зріз. URL: <https://pon.org.ua/international/2742-sistema-osviti-franciyi-informacijno-analitichnij.html> (дата звернення: 15.04.2026 р.).
6. International Standard Classification of Education ISCED 2011. URL: [International Standard Classification of Education, ISCED 2011 - UNESCO Digital Library](#) (дата звернення: 15.04.2026 р.).

References

1. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On Education: Law of Ukraine]. 2017. On Education | dated 05.09.2017 No. 2145-VIII [Accessed May 08, 2026].
2. Ministry of Education and Science of Ukraine. State Scientific Institution "Institute of Educational Analytics". 2022. *Orhanizatsiia systemy osvity Federatyvnoi Respubliky Nimechchyny [Organization of the Education System of the Federal Republic of Germany]*. Kyiv.
3. Sysoeva, S. O., and Krystopchuk, T. E. 2012. *Osvitni systemy krain Yevropeiskoho Soiuzu: zahalna kharakterystyka [Educational systems of the European Union countries: general characteristics]*. Rivne: Ovid.
4. Shapran, O. I. (Ed.). 2018. *Reforming and modernizing educational systems in the 21st century [Reformuvannia i modernizatsiia osvitynikh system krain svitu XX stolittia]*. Pereiaslav-Khmelnyskyi: Dombrovska Ya.M.
5. Systema osvity Frantsii: informatsiino-analitychnyi zriz [Reforming and modernizing educational systems in the 21st century]. Available at: <https://pon.org.ua/international/2742-sistema-osviti-franciyi-informacijno-analitichnij.html> [Accessed April 15, 2026].

6. International Standard Classification of Education ISCED 2011. Available at: [International Standard Classification of Education, ISCED 2011 - UNESCO Digital Library](http://unesco.org/en/livrary/isc2011/) [Accessed April 15, 2026].

УДК 373.3.091.212.7(045)

ДІАГНОСТИКА УСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ДО ТЕМИ

Зорівчак М.В.

DIAGNOSTICS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' ACADEMIC SUCCESS MAIN CONCEPTS OF THE TOPIC

Zorivchak Mariia

Стаття присвячена аналізу ключових понять з проблеми діагностики успішності молодших школярів. З'ясовано, що діагностика успішності молодших школярів передбачає процедуру вимірювання успішності навчання на засадах компетентнісного підходу, яка здійснюється педагогом з метою встановлення відповідності наявних навчальних досягнень встановленим державним стандартом початкової освіти вимогам до обов'язкових результатів навчання. Тезаурус діагностики успішності навчальних досягнень школярів утворюють два блоки – контроль (функції, об'єкти, види, методи) та оцінювання (функції, оцінка, критерії, рівні).

Ключові слова: діагностика успішності, контроль, перевірка знань та вмінь, компетентнісний підхід, оцінювання, молодший шкільний вік, початкова освіта.

The article is devoted to the analysis of key concepts related to the problem of diagnostics of primary school students' academic success. Purpose: to clarify the essence of key concepts concerning the diagnostics of primary school students' academic success. Methods: content analysis of regulatory literature, scientific, educational, and methodological works, and dictionary publications to clarify the content of key concepts related to the problem of diagnostics of primary school students' academic success. Results & Conclusions. It has been established that the diagnostics of primary school students' academic success is a component of the primary school teacher's control and evaluation activity and involves a procedure for measuring learning success based on the competence approach, which is carried out by the educator to determine the compliance of existing academic achievements with the requirements for compulsory learning outcomes established by the state standard of primary education. The thesaurus of diagnostics of students' academic achievements consists of two blocks – control (functions, objects, types, methods) and evaluation (functions, assessment, criteria, levels).

Key words: diagnostics of success, control, verification of knowledge and skills, evaluation, primary school age, primary education.

Постановка проблеми: актуальність, аналіз останніх досліджень, мета.

Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020) визначено поняття якості освіти як відповідність результатів навчання державним стандартам [3], що для початкової освіти означає відповідність Державному стандарту початкової

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>